

Til slut skal det nævnes, at bogen er velskrevet og fri for ubehagelig fagjargon. Den er instruktiv og inspirerende. Ovenfor er der taget forbehold over for den stædige og egensindige fastholdelse af bestemte teorier. På den anden side har en vis stædighed og egensindighed nok været forudsætningen for, at Michelsen overhovedet kunne sidde i Esbjerg og færdiggøre et stort arbejde, der omfatter fagområder som statskundskab, jura, økonomi, retshistorie og retssociologi. Måske hører Johannes Michelsen til de få mennesker, der er heldige nok til kun at have deres kvaliteters fejl – som franskmændene siger.

Helmuth Schledermann
Institut for Retslære, Retshistorie og Retssociologi

Elinor Ostrom, *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*, New York: Cambridge University Press, 1990, 280 s., \$ 14.95.

En å løber gennem landskabet. Undervejs passerer den adskillige landmænds arealer. Nogle af dem dyrker kartofler. Andre har udlagt arealer med græs til umiddelbar græsning eller ensilering. Andre igen har gravet et hul i jorden, som de har fyldt med vand fra åen for der at opdrætte ørreder. De har et fælles problem. De vil gerne bruge vandet i åen for at forbedre deres private indtjening.

Det problem adskiller sig ikke fra det problem, der opstår, når mange forskere ansat på flere institutter har overtalt nogen til af finansiere en main-frame-computer, hvortil de alle har adgang. Elinor Ostrom ville da også med det samme påpege, at både bønder og forskere står over et CPR-problem – dvs. et problem med Common Pool Resources.

I gamle dage løste man det første problem ved en kombination af to metoder. På den ene side havde statsmagten etableret en vandløbslov. Den var der imidlertid ikke megen statsmagt i. Den opsatte først og fremmest nogle spilleregler, som sikrede, at tvister blev afgjort på fredsommelig vis. På den anden side var der da et net af instanser, hvori de berørte parter selv var repræsenteret, og hvori en uvildig tredjepart, ssom regel en dommer, også havde sæde som formand eller opmand.

Det system blev opløst i begyndelsen af 1980'erne. Ikke så meget fordi det ikke fungerede. Men snarere fordi den gængse opfattelse på det tidspunkt var blevet, at det skulle rationaliseres. Det vil sige passes ind i det almindelige administrative system og det fine spind af regler, som er fastlagt i miljølovgivningen og de utallige regler, som igen er baseret på den. Det spillede i den sammenhæng også en rolle, at mange andre end lodsejerne blandede sig. Det gjaldt organisationerne for sportsfiskere, naturfredere, rekreationister, hvis opfattelse er, at landbrugsjord er alment tilgængelig for byboer etc.

På den baggrund slutte statsmagten et system, som tidligere var karakteristisk for løsningen af mange kollektive problemer i Danmark. Ind kom i stedet den politiske og med den også en bureaukratisk statsmodel.

Til slut skal det nævnes, at bogen er velskrevet og fri for ubehagelig fagjargon. Den er instruktiv og inspirerende. Ovenfor er der taget forbehold over for den stædige og egensindige fastholdelse af bestemte teorier. På den anden side har en vis stædighed og egensindighed nok været forudsætningen for, at Michelsen overhovedet kunne sidde i Esbjerg og færdiggøre et stort arbejde, der omfatter fagområder som statskundskab, jura, økonomi, retshistorie og retssociologi. Måske hører Johannes Michelsen til de få mennesker, der er heldige nok til kun at have deres kvaliteters fejl – som franskmændene siger.

Helmuth Schledermann
Institut for Retslære, Retshistorie og Retssociologi

Elinor Ostrom, *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*, New York: Cambridge University Press, 1990, 280 s., \$ 14.95.

En å løber gennem landskabet. Undervejs passerer den adskillige landmænds arealer. Nogle af dem dyrker kartofler. Andre har udlagt arealer med græs til umiddelbar græsning eller ensilering. Andre igen har gravet et hul i jorden, som de har fyldt med vand fra åen for der at opdrætte ørreder. De har et fælles problem. De vil gerne bruge vandet i åen for at forbedre deres private indtjening.

Det problem adskiller sig ikke fra det problem, der opstår, når mange forskere ansat på flere institutter har overtalt nogen til af finansiere en main-frame-computer, hvortil de alle har adgang. Elinor Ostrom ville da også med det samme påpege, at både bønder og forskere står over et CPR-problem – dvs. et problem med Common Pool Resources.

I gamle dage løste man det første problem ved en kombination af to metoder. På den ene side havde statsmagten etableret en vandløbslov. Den var der imidlertid ikke megen statsmagt i. Den opsatte først og fremmest nogle spilleregler, som sikrede, at tvister blev afgjort på fredsommelig vis. På den anden side var der da et net af instanser, hvori de berørte parter selv var repræsenteret, og hvori en uvil dig tredjepart, ssom regel en dommer, også havde sæde som formand eller opmand.

Det system blev opløst i begyndelsen af 1980'erne. Ikke så meget fordi det ikke fungerede. Men snarere fordi den gængse opfattelse på det tidspunkt var blevet, at det skulle rationaliseres. Det vil sige passes ind i det almindelige administrative system og det fine spind af regler, som er fastlagt i miljølovgivningen og de utallige regler, som igen er baseret på den. Det spillede i den sammenhæng også en rolle, at mange andre end lodsejerne blandede sig. Det gjaldt organisationerne for sportsfiskere, naturfredere, rekreationister, hvis opfattelse er, at landbrugsjord er alment tilgængelig for byboer etc.

På den baggrund slutte statsmagten et system, som tidligere var karakteristisk for løsningen af mange kollektive problemer i Danmark. Ind kom i stedet den politiske og med den også en bureaukratisk statsmodel.

Ellinor Ostrom sætter i sin sidste bog igen søgelyset på institutioner á la den netop nævnte danske. Hun påpeger, at de i fortid og nutid, blandt tyrkiske fiskere, schweiziske bjergbønder såvel som californiere tørstende efter vand til deres grønne plæner og tomatmarker har en vis, om end begrænset udbredelse.

De er nemlig hårdt trængte. Det kan være af statsmodellen som i det anførte danske eksempel. Teoretisk er argumentet henvisningen til, at vi står over for et problem med negative eksternaliteter og kollektive goder. Der er, lyder det gængse ræsonnement, ikke andre muligheder end at lade en udefra kommende part, staten, intervenere for at sikre, at hensyn tages til alle, også fremtidige brugere af den fælles, men udtømmelige og dermed truede ressource.

De er på papiret også hårdt trængt af markedsmodellen. Det gælder ikke mindst i disse år, hvor kombinationen af alternative liberale strømninger og erkendelsen af statsmodellens svaghed får adskillige teoretikere og policy-magere til at foreslå markedet som reguleringsmekanisme. I eksemplet med åen ville det indebære, at man solgte retten til at indvinde vand fra den. I eksemplet med computeren ville det tilsvarende indebære, at man brugte UNI-C's VAX-løsning, hvor kvoter af maskinens kapacitet er solgt til brugerne.

Ostrom's bog sætter ind her. Gennem en stribe case-studier viser hun, at både statsmodellen og markedsmodellen har et levedygtigt alternativ, når det gælder løsningen CPR-problemer. Der er tale om institutionelle konstruktioner, som ofte er passet ind i løsninger, hvori der både er et element af statslig tvang og et element af det frie markeds regulering via pris-mekanismen.

Hvad er det, der karakteriserer disse institutionelle konstruktioner? Det er adskillige ting. Men tre bør slås fast. For det første, at deltagerne i disse institutioner for selvregulering antages at være »i det store og hele rationelle«. For det andet, at disse alt i alt rationelle aktører benytter betingede strategier, hvor indbyrdes samarbejde over tid er baseret på alles gensidige erkendelse af, at fortsat respekt for spillereglerne er betingelsen for de institutionelle normers effektivitet. For det tredje overvågnings- og sanktionssystemer, som dels sikrer opdagelsen af brud på reglerne dels sikrer iværksættelsen af graderede sanktioner over for deltagere, som bryder reglerne. Under sådanne forudsætninger er de deltagende individer villige til at indgå en betinget forpligtelse, som Ostrom formulerer således: »I commit myself to follow the set of rules we have devised in all instances except dire emergencies if the rest of those affected make a similar commitment and act accordingly« (pp. 99-100).

Bogen kan læses som en bog om CPR-problemer. I så fald har den stor interesse for politologer, som beskæftiger sig med miljøproblemer. Bogen kan imidlertid også læses som et nyt bidrag til institutionel analyse. Det bliver den ikke mindre interessant af. Dens udgangspunkt er da det dilemma, som opstår, når der på den ene side er problemer, som politisk synes at kræve kollektiv handling, på den anden side alvorlig frygt for, at den traditionelle og nemt accepterede bureaukratiske statsløsning vil have alvorlige bivirkninger. Ud fra den synsvinkel præsenterer Elinor Ostrom institutionel teori og institutionel analyse som magtfulde redskaber for politologer. Deri ligger en væsentlig styrke i hendes budskab, og bogen kan kun anbefales til læsning.

Men analysen har sine begrænsninger, som næppe fuldt ud er behandlet i denne sammenhæng. En af dem er, hvordan man i et gennempoliteret samfund undgår, at eksterne aktører politiserer de beskedne CPR-institutioner, således at de ikke kan fungere, måske slet ikke overleve, jf. indledningen til denne anmeldelse. En anden af dem er, at CPR-institutioner ifølge Ostroms egen analyse typisk vil være forankrede i et mere omfattende, overordnet net af institutioner, for eksempel lovgivning. Hvordan sikrer man da, at disse regler bidrager til CPR-institutionernes funktionsduelighed og ikke i stedet undergraver dem? Et tredje sæt af problemer angår spørgsmålet, om sådanne institutioner kun findes og fungerer inden for den relativt snævre CPR-ramme, eller om de har en videre anvendelighed. Læg dertil et fjerde problem. Ostrom har nok demonstreret, at sådanne institutioner kan fungere under både komplekse og usikre vilkår, men kan de også fungere uden for det nære samfund? Og hvis de skal det, hvordan skal da deres interne konstitution se ud?

Disse indvendinger er værd at overveje, når det gælder det videre arbejde med udviklingen af institutionsanalysen. De rækker ikke ved, at institutionel teori står som et lovende bidrag til forståelsen af offentlig politik og administration.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab

Georg Sørensen, *Democracy, Dictatorship and Development. Economic Development in Selected Regimes of the Third World*, London: Macmillan, 1991, 214 s., £ 40.00.

Dette er en heroisk bog, som går lige på spørgsmålet, om autoritære eller demokratiske styreform er bedst for økonomisk udvikling og velfærd. Forfatteren opstiller nogle antagelser om disse sammenhænge på grundlag af en velorienteret gennemgang af den store litteratur på området. Hans næste skridt er at vælge fire lande ud for at sætte kød på abstraktionerne. Da det gælder om at vælge lande, som i lang tid har haft samme styreform, er der ikke mange at vælge imellem, også fordi der blandt de autoritære styre søges efter de »udviklingsorienterede« (»developmentalist«), som der er yderst få af.

Grundlaget for bogens diskussion bliver dermed en gennemgang af udviklingsforløbene i de to demokratier Indien og Costa Rica og i de to udviklingsautoritære lande Kina og Taiwan. Forfatteren karakteriserer selv sit arbejde som placeret mellem to forskningstraditioner, nemlig »political science modellen«, som vil generalisere om økonomisk udvikling på grundlag af et stort antal eksempler, og »political economy of regimes modellen«, som fokuserer på det enkelte tilfælde og søger efter klassekræfterne i det komplekse samspil mellem politik og økonomi.

Disse landestudier er dygtigt gennemført, korte, knappe, relevante og kilde-mæssigt solidt funderede.